JEL Q 24

УДК 598.221.1:636

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАУСІВНИЦТВА В УКРАЇНІ

Я. Янишин, *к. е. н., доцент*
ORCID ID: 0000-0002-8693-1484
Г. Марків, *к. е. н., доцент*
ORCID ID: 0000-0001-5292-0982
Р. Содома, *к. е. н., доцент*
ORCID ID: 0000-0002-5020-6440
Львівський національний аграрний університет
Т. Шматковська, *к. е. н., доцент*
ORCID ID: 0000-0003-2771-9982
Волинський національний університет імені Лесі Українки

© Я. Янишин, Г. Марків, Р. Содома, Т. Шматковська, 2020
https://doi.org/10.31734/agrarecon2020.03-04.052

Янишин Я., Марків Г., Содома Р., Шматковська Т. Міжнародний досвід та перспективи розвитку страусівництва в Україні

Запропоновано теоретичне розуміння страусівництва та розглянуто особливості функціонування страусиних ферм в Україні на сучасному етапі. Детально зображено структуру витрат на товаропросування продукції. Вивчено міжнародний досвід діяльності страусиних ферм у різних країнах. Досліджено питання біологічних особливостей страусів, їхньої виробничої цінності та перспектив вирощування у сільськогосподарському виробництві як на великих птахопідприємствах, так і в приватних фермерських господарствах. Здійснено порівняльну характеристику поживної цінності м'яса різних видів тварин. Окреслено сильні й слабкі сторони конкурентів. Надано пропозиції щодо можливостей конкурувати в зазначеній галузі. Встановлено, що в сучасних умовах для птахівництва в напрямі розширення асортименту та підвищення біологічної цінності продукції в умовах України актуальним є розвиток страусівництва. За мінімальних затрат можна одержати практично безвідходне виробництво продукції з високим рівнем рентабельності. Спектр використання одержаної продукції забезпечує повну реалізацію. Розкрито перспективи розведення страусів в Україні. Проаналізовано доходи та витрати. Окреслено заходи підвищення рівня рентабельності для фермерських господарств в Україні, які займаються розведенням страусів. Наведено результати бізнес-планування нетрадиційної галузі птахівництва, зокрема страусівництва, зазначено чинники, що на неї впливають, і перспективи розвитку в Україні. Значну увагу приділено діяльності страусиних ферм у світі й можливості використання такого досвіду в Україні. Важливою є можливість прогнозувати діяльність, що забезпечить високий рівень рентабельності, адже передбачає стислі терміни нагромадження чистого прибутку і збереження великого запасу фінансової стійкості.

Розвиток страусівництва в Україні є перспективним, конкурентоспроможним і сучасним у сільському господарстві.

Ключові слова: *страусівництво, продуктивність, ефективність, рентабельність, перспектива.*

Yanyshyn Ya., Markiv H., Sodoma R., Shmatkovska T. International experience and prospects for development of ostrich breeding in Ukraine

The article offers theoretical understanding of ostrich farming and considers the features of ostrich farms operation in Ukraine at the present stage. The structure of costs for product promotion is described in details. The international experience of ostrich farming in different countries has been studied. The issues of biological features of ostriches, their production value and perspective cultivation in agricultural production

of both large poultry enterprises and private farms have been outlined. A comparative characteristic of the nutritional value of different species of animals is supplied. The strengths and weaknesses of competitors are mentioned. Suggestions are given for opportunities to compete in this field. It is established that in the current conditions of the poultry industry development in the direction of expanding the association and increasing the biological value of products in Ukraine, the development of ostrich breeding is relevant. For the minimum means it is possible to use practically waste-free production of products with a high level of profitability. The range of such products use provides their full sales, which will be the raw material for many sectors of the economy. To do this, this article reveals the prospects of ostrich breeding in Ukraine. Accepting methodological problems, this article analyzes revenues and expenses. The work outlines measures on increase of the level of farms' profitability in Ukraine, which are engaged in ostrich breeding. The article presents the results of business planning of the non-traditional poultry industry, in combination with ostrich breeding, mentions the factors influencing it, and develops prospects in Ukraine. Considerable attention is paid to the activities of large farms in the world, and the use of such experience in Ukraine. It is important to be able to forecast activities, ensuring a high level of profitability, anticipating styles of terms of accumulation of net profit and maintaining a large margin of financial stability. The development of the insurance industry in Ukraine is promising, competitive and modern in agriculture.
Key words: *ostrich breeding, productivity, efficiency, profitability, prospects.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах у птахівництві все більшої популярності набуває страусівництво. Однак сьогодні попит на страусину продукцію перевищує пропозицію. З огляду на це важливим є проведення аналізу зарубіжного досвіду щодо практики розведення страусів, адже як бізнес – це досить прибуткова справа.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження науковців і практиків розвиваються в напрямі поліпшення якості продукції страусівництва, зберігання, транспортування, умов і способів утримання птиці тощо. Питаннями біології страуса і технології виробництва страусиної продукції займалися В. В. Снітинський, Б. В. Кружель, С. О. Вовк (2006), особливості та перспективи вирощування африканського страуса висвітлені у працях таких учених, як В. К. Береговий (2012), О. О. Васильєва (2009), Я. І. Кирилів (2006), М. І. Сахацький (2007). Спираючись на дослідження науковців, все ж існує необхідність вивчення та проведення бізнес-планування діяльності, обґрунтування оптимальних розмірів виробництва і реалізації продукції, забезпечення членами фермерського господарства максимальної концентрації зусиль для подальшого підвищення якості продукції, зниження виробничих і реалізаційних затрат, отримання стабільного прибутку. Водночас застосування найсучасніших технологій дасть змогу механізувати виробництво, а також створити такі умови для життєдіяльності цієї птиці, які допоможуть отримувати тільки високоякісну продукцію.

Постановка завдання. У нашому дослідженні поставили завдання розкрити особливості бізнес-планування нетрадиційної галузі птахівництва, зокрема страусівництва, та перспективи її розвитку в Україні.

Методика дослідження та матеріали. Теоретико-методологічною основою дослідження є аналіз результатів роботи провідних вітчизняних і зарубіжних учених із питань страусівництва та можливих перспектив розвитку в Україні.

Для оцінки стану ринку продукції страусівництва залучено методи аналізу й синтезу, групування, балансовий; для встановлення перспективних обсягів виробництва – розрахунковий, нормативний; для обґрунтування засад ефективного розвитку галузі – моделювання, порівняльного аналізу. Загалом усі матеріали опрацьовані за допомогою комплексу методів наукових досліджень, зокрема: теоретичні методи – для вивчення матеріалів у сфері вирощування страусів та фінансування відповідних програм; практичні методи – пов'язані зі збором та аналізом даних щодо фінансування відповідних програм із вирощування страусів.

Загалом ефективність ведення страусиного бізнесу фермерськими, особистими селянськими господарствами заснована на

концентрації та інтенсифікації сільськогосподарського виробництва.

Виклад основного матеріалу. Розведення африканських страусів – це одна з найприбутковіших галузей сільського господарства. Страус у сільському господарстві нашої країни видається дуже незвичайним явищем для звичайного фермера. Цей факт визначає ще дуже низьку конкуренцію на ринку страусиного м'яса. Багато хто не вірить, що це дуже перспективне підприємництво, яке забезпечить фермера не лише високим стабільним прибутком, а й навчить певним навичкам у справі розведення страусів. Тому, як завжди, перші будуть кращими та досвідченими.

Страусівництво як галузь сільського господарства почало своє поширення з Африки, оскільки це історична батьківщина страусів. Найкращим видом для одомашнення виявився африканський страус (Strutio Camelius). Птахи цього виду найменш агресивні і невибагливі до умов утримання.

За останні 10–20 років страусівництво поширилось на країни Європи та Північної Америки. Так, на сьогодні воно розвинуте в таких країнах, як США, Канада, Бельгія, Португалія, Італія, Словенія, Данія, Польща та ін.

Слід вказати на великі успіхи Польщі в галузі. Тут менш ніж за 10 років кількість ферм, що спеціалізуються на вирощуванні страусів, досягла двох сотень.

Вивчаючи поширення страусівництва за кордоном, варто звернути увагу й на обсяг витрат (рис. 1).

Як бачимо, витрати на вирощування страусів в Україні, порівняно з іншими країнами, не є показовими. Це зумовлює потребу у проведенні грамотних розрахунків своїх сил і фінансових можливостей на старті діяльності підприємства, адже розведення страусів – безвідходне виробництво з можливою рентабельністю до 150 % (https://mizez.com/news/vigdnst-strausinikh-ferm).

Страусина ферма входить в ТОП-3 українських екзотичних ферм (рис. 2).

Рис. 1. **Витрати на одного страуса до забою, дол США.***
*https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/visnyk/2019/01/10_r2_tvarinnictvo_1_2019.pdf.

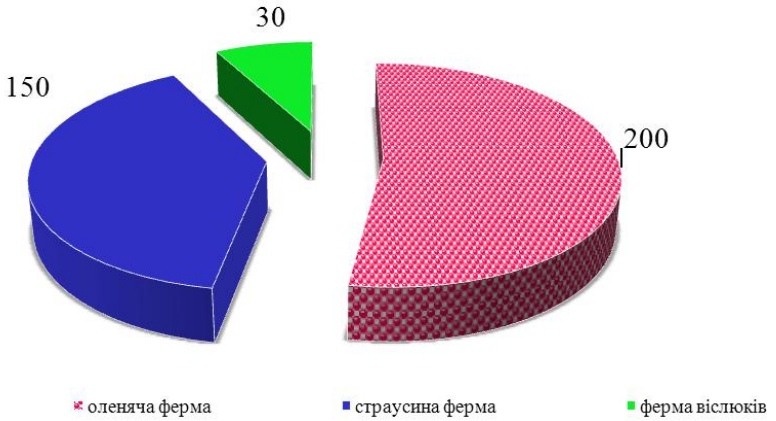

Рис. 2. **ТОП-3 українських екзотичних ферм.***
*https://news.agro-center.com.ua/eco-farming/krokodili-strausi-ta-bujvoli-top-nezvichajnih-ukrainskih-ferm-jaki-varto-vidvidati-kozhnomu.html

Страусина ферма може заробляти на трьох напрямах:

- племінне господарство – вирощування страусів на продаж, консультації з розведення страусів.
- товарна ферма – розведення страусів для виробництва кінцевої продукції: м'яса, субпродуктів, шкіри, жиру, шкаралупи, пір'я.
- туристичний напрям – проведення екскурсій з дегустаціями, продажем готової продукції і сувенірів, ресторан на території ферми.

Від одного дорослого страуса можна отримати 40–50 кг м'яса, 10 кг жиру, 2 кг печінки, 1,5 м шкіри, 2 кг пір'я. Вага дорослого страуса 120–140 кг, а іноді й 160 кг, ріст – близько 2,7 метра. З одного птаха виходить 40 % чистого м'яса. Вартість м'яса в супермаркетах – від 20 дол. США за кілограм. Тривалість життя страусів може сягати 70 років. Страус готовий до забою у віці 10–14 місяців (Кирилів, 2006, с. 86–87).

Поживну цінність м'яса страуса порівняно з м'ясом інших видів тварин показано в табл. 1.

Одна страусина самка зносить до 80 яєць за сезон. Яйце страуса коштує від 15 дол. США за 1 кг в роздріб. Заплідненість яєць – 90 %. Вага яйця – 1,5–1,8 кг. Товщина шкаралупи – 0,5 см. Вага пташеняти понад 1 кг. Інкубаційний період – 40 днів. За один рік від одного страуса отримують не менше 40 голів потомства (враховуючи відсоток запліднености яєць і виживання пташенят), при тому, що продуктивність страусів триває до 30 років (Сахацький, 2007, с. 35). Вміст поживних речовин у страусиному яйці показано в табл. 2.

З одного дорослого птаха виходить 1,5 кг пір'я. Зі страусиного пір'я виготовляють традиційно популярні декоративні матеріали для одягу та інтер'єру.

Зазвичай при забої страуса отримують 5–7 кг жиру. Якщо птах дуже жирний, вага жиру може сягати й 16 кг. Жир страуса має антисептичні та антибактеріальними властивості, широко використовується в косметології та медицині. Лікарські препарати (мазі) на основі страусиного жиру використовують для лікування захворювань суглобів.

Тонка і водночас міцна страусина шкіра дуже цінується у виробників шкіряних виробів. Вона добре піддається обробці. У віці 10–14 місяців страусина шкіра набуває найкращих властивостей. Шкіра страуса за якістю порівняння з такими дорогими шкірами, як шкіра слона і крокодиляча шкіра. Її основною особливістю є зносостійкість. М'яка і гнучка шкіра – відмінний матеріал для взуття, галантереї та одягу. Вартість 1,2–1,5 м^2 шкіри може компенсувати всі гроші, витрачені на птицю.

Збут перової і шкірної сировини здійснюється на експорт за отриманими офертами від закордонних підприємств-посередників і відповідно до договорів-намірів. Основна вимога, до перової сировини з боку покупців – її якість, що забезпечується прижиттєвим ручним общипуванням птаха і дає свої технологічні і споживчі характеристики маси.

Розведення страусів як для розмноження, так і на забій не вимагає особливих витрат і особливих умов утримання (вибагливі лише маленькі страусенята). Водночас продукція, отримана в процесі діяльності, є дорогою, екзотичною та затребуваною.

Найважливіше на старті бізнесу – вибрати правильне місце для ферми з великим пасовищем і відповідною кліматичною зоною. Від цього залежатиме здоров'я птахів та якість м'яса. Звичайно ж, у виграші будуть фермери, які мають у своїй власності землю з будівлями на ній.

Важливо також, щоб фермерське господарство щорічно враховувало зміну кон'юнктури ринку, соціальний стан покупців та інші чинники, які впливають на формування попиту та пропозиції, і на підставі цього вносило зміни до власної маркетингової політики.

Для ефективної роботи належить здійснювати постійний моніторинг цінової, податкової, кредитної політики з метою швидкого реагування на зміни ринкової ситуації.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика поживної цінності м'яса різних видів тварин*

На 100 г продукту	Вода, %	Жир, %	Холестерин, мг	Білок, %	Енергетична цінність, кДж/100 г
Африканський страус	75,4	1,2	51,3	21,7	438
Ему	73,6	1,7–4,5	54,7	21,2	471–531
Яловичина (вирізка)	75	2–14,7	61	18–22	657,6
Куряче м'ясо (біле)	73–75	1-3	80	23–24	478,6
Свинина (вирізка)	70	25	65	18–28	1335,8

*(Васильєва, 2009, с. 81).

Таблиця 2

Вміст поживних речовин у страусиному яйці порівняно з курячим, %*

Параметр хімічного складу яйця		Страус	Курка
Білок яйця	Вода	88,7	87,9
	Загальний білок	8,9	10,6
	Мінеральні речовини	0,87	0,6
Жовток яйця	Вода	50,6	48,7
	Загальний білок	15,0	16,6
	Загальний жир	31,3	32,6
	Мінеральні речовини	1,9	1,0

* (Васильєва, 2009, с. 82).

Рис. 3. **SWOT-аналіз сильних і слабких сторін щодо конкурентів.***
*Власна розробка авторів.

Успіху досягає те підприємство, яке створить вищу споживчу якість за нижчою ціною та яке задовольнить споживача краще, ніж конкуренти. Аналізуючи потенційних конкурентів, доцільно виділити уже давно напрацьовану мережу збуту товару, розроблену стратегію маркетингу. Для дослідження можливостей і загроз у своїй діяль-

ності ефективним методом є SWOT-аналіз. Дослідження перспектив підприємства спрямоване на розкриття ресурсу сильних і слабких сторін діяльності. Проведену оцінку на основі SWOT-аналізу показано на рис. 3.

Конкурентний потенціал підприємства є системою виробничих, фінансових та організаційних можливостей у забезпеченні ефективного збуту продукції. Оскільки виробництво продукції становить собою постійно повторюваний цикл і неможливе без логістичних процесів, то оптимізація циклу логістичного забезпечення виробництва веде до постійної економії фінансових ресурсів, а відтак і підвищення конкурентних позицій підприємства на ринку (Янишин, 2020, с. 4).

Водночас мінімізація ризиків, спрямована на стабілізацію в реалізації виробленої продукції, повинна передбачати вплив чинників мікро- та макросередовища, комплексно поєднувати в собі механізми та засоби виробництва у вузькоспеціалізованій галузі (Yanyshyn, Sodoma, Markiv, Lipych, Shmatkovska and Shidnytzka, 2020, p. 536).

Структура витрат на товаропросування продукції (рис. 4).

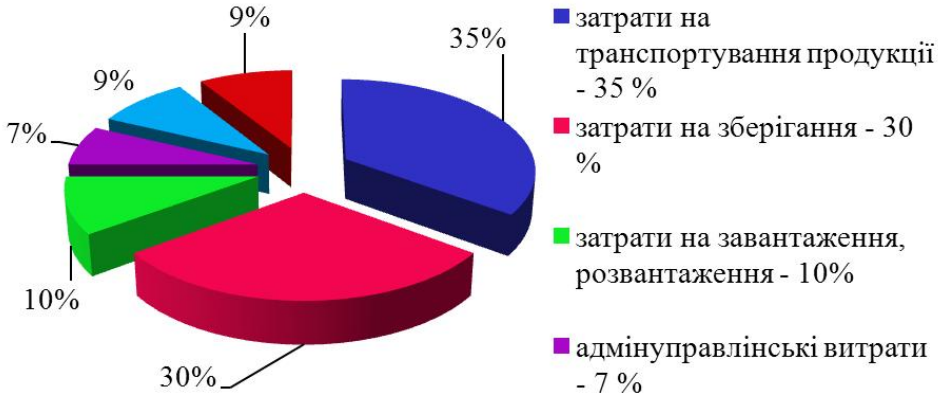

Рис. 4. **Структура витрат на товаропросування продукції.***

*Власна розробка авторів.

Таблиця 3

Розрахунок витрат виробництва

Показник	Розрахунок
1	2
1. Матеріальні витрати: Вартість закупівлі маточного поголів'я: Вартість закупівлі молодняку птаха: Вартість кормів на рік:	 Ціна гуртова одиниці молодняку – 29 000 грн/шт. Вартість закупівлі: 6 × 29 000= 174 000 грн Ціна гуртова одиниці молодняку – 2 800 грн/шт. Вартість закупівлі: 40 × 2 800= 112 000 грн Витрати на 1 голову на день (середньорічні): для птиці репродуктивного віку – 2,5 кг для молодняку – 1,1 кг відповідно до вікової категорії птиці гуртова вартість 1 кг кормів – 25,0 грн/кг річна (365 дн.) потреба в кормах (падіж 15 %): 2,5 × 365 × 6 × (1 - 0,15) = 4653,75 кг/рік 1,1 × 365 × 40*(1 - 0,15) = 13651 кг/рік витрати на корми річні: 4653,75 × 25,0 = 116 343,75 грн/рік 13651 × 9,5 = 129 684,5 грн/рік
2. Витрати на заробітну плату (найманих працівників на рік – 3 ос.):	Розмір з/п одного робітника, з врахуванням нарахувань – 8 000 грн 8 000 × 12 × 3 = 288 000 грн

Продовження табл. 3

1	2
3. Витрати на паливо й енергію на рік:	Споживання електроенергії на освітлення приміщення – 1кВт./год вартість 1 кВт – 2,18 грн Споживання електроенергії 1кВт × 8 год×150 = 1 200 кВт Грошові витрати – 1 200×2,2 = 640 грн
4. Транспортні витрати на рік:	Примірні витрати на внутрішні транспортні перевезення: 5 л × 200 дн. × 24,0/1 л = 24 000 грн
5. Непередбачувані витрати	Облагородження загону, ветеринарні послуги, падіж, автотранспорт, тощо – 10000 грн
Витрати річні (орієнтовні) усього:	**856 668,25 грн**

Таблиця 4

Розрахунок чистого доходу з обороту

Вихідні дані:	
▪ кількість голів маточного поголів'я – 6. ▪ кількість голів молодняку – 40. продукція: перо, м'ясо і шкіра страусина. Виробничий цикл для м'ясопродуктів – 12–14 місяців. Виробничий цикл для пера – що 8–10 місяців з корпуса і щорік з крил.	
Показник	Розрахунок
Річний план виробництва пера: *Вихід пера з одного птаха за одне вищипування* – 700 г *Коефіцієнт падежу* – 15 % *Кількість циклів на рік* – 2	46 × 2 × (1-0,15) × 0,7= 54,7 кг/рік
Вихід м'яса з однієї голови – 40 кг. *Коефіцієнт падежу* – 15 % *Кількість циклів на рік*–1	Річний план виробництва м'яса птаха: 40 × 1× (l - 0,15) × 40 = 1 360 кг
Вихід субпродуктів з однієї голови: *серце (0,5 кг)* *шлунок (0,7–1,4 кг), сер. 1,1 кг* *печінка (0,8–1,5 кг), сер. 1,2 кг* *шия (2,6–3,5 кг), сер. 3,1 кг* *Коефіцієнт падежу* – 15 % *Кількість циклів на рік* – 1	Річний план виробництва субпродуктів: серце: 0,5 × (l - 0,15) × 40 = 17 кг шлунок: 1,1 × (l - 0,15) × 40 = 37,4 кг печінка: 1,2 × (l - 0,15) × 40 = 40,8 кг шия: 3,1 × (l - 0,15) × 40 = 105,4 кг
Вихід шкіри з однієї голови – 1,3 м *Коефіцієнт падежу* – 15 % *Кількість циклів на рік* – 1	Річний план виробництва шкіри птаха: 40 × 1 × (1 - 0,15) × 1,3 = 44,2 м^2
Виручка від реалізації пера на рік (за гуртової ціни пера – 300 грн)	54,7 × 300 = 16 410 грн
Виручка від реалізації м'яса птаха на рік	(за гуртової ціни 1 кг м'яса птаха 550 грн): 1360 × 550 = 748 000 грн
Виручка від реалізації субпродуктів птаха на рік	серце: 17 × 120 = 2 040 грн шлунок: 34,7 × 120 = 4 164 грн печінка: 40,8 × 90 = 3 672 грн шия: 105,4 × 48 = 5 059,2 грн
Виручка від реалізації шкіри птаха на рік (за гуртової ціни 1 м^2 – 4 500 грн):	44,2 × 4 500 = 198 900,00 грн
Виручка від реалізації товарної продукції господарства на рік: Єдиний податок 3 групи – 5 % від виручки (не платник ПДВ):	16 410 + 14 935,2 + 748 000 + 19 900 = = 978 245,20 грн 978 245,25 × 0,05 = 48 912,26 грн
Чистий (орієнтовний) дохід з обороту:	**929 332,94 грн.**

Фінансовий план майбутнього господарства складено, виходячи з графіка поетапного введення потужностей господарства (50 %, 100 %), прийнятої черговості капітальних вкладень і розрахунків з постачальниками і підрядниками, а також циклічності виробничого процесу вирощування промислового птаха на забій (для реалізації м'яса і шкіри птаха) і періодів общипування птаха для реалізації перової сировини.

Розрахунок витрат виробництва показано в табл. 3.

Річні витрати становлять 856 668,25 гривень. Розрахунок чистого доходу з обороту наведено в табл. 4.

Очевидна висока рентабельність діяльності господарства, але відсоток її норми залежить від обраної фермерським господарством стратегії. В остаточному підсумку він буде вищим за самовідтворення поголів'я. Відомо, що існує можливість досягти стовідсоткової рентабельності страусиної ферми, тобто подвійного «підйому» вкладених коштів, протягом одного річного виробничого циклу.

Розрахунок отриманого прибутку показано в табл. 5.

Провівши розрахунки можливих орієнтовних витрат, доходів від реалізації продукції страусівництва у процесі здійснення діяльності на основі бізнес-планування, вважаємо, що такий бізнес окупиться приблизно за 2–3 роки (табл. 6).

Таблиця 5

Розрахунок отриманого прибутку

1	Обсяг обороту	978 245,20 грн
2	Податок з обороту	48 912,26 грн
3	Дохід з обороту	929 332,94 грн
4	Витрати	856 668,25 грн
5	Результат у перший рік діяльності фермерського господарства або сімейної ферми	72 664,69 грн.

Таблиця 6

Операційний графік інвестиційного періоду

Найменування заходу	Період інвестування											
	1-й рік				2-й рік				3-й рік			
Квартали	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Укладання контрактів на реалізацію перової, м'ясної і шкірної сировини			+			+						
Укладання договорів на закупівлю молодняку птаха і кормів	+				+							
Кредитування	+											
Постачання молодняку та кормів (розрахунки)			+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Вихід на виробничу потужність 50 %					+	+	+	+				
Реалізація				+				+				+
Укладання договорів із підрядниками та постачальниками	+											
Будівництво	+	+										
Постачання устаткування і машин (розрахунки з постачальниками)					+	+	+	+				
Розрахунки з підрядниками					+	+	+	+				
Вихід на виробничу потужність 100 %									+	+	+	+
Розрахунки з кредиторами								+				

Запланована діяльність страусиної ферми орієнтована на обґрунтування умов реалізації першої черги розвитку господарства (облагородження вигульного загону, купівлю маточного поголів'я страусів у складі двох сімей (6 особин: 2 самця і 4 самки) та молодняку страусів у кількості 40 голів), їхнє утримання і підготовку виробництва до другої черги (організація власного інкубаційного виробництва молодняку птаха). Сума інвестицій за першою чергою проєкту – близько 900 тис. гривень.

Постачання і монтаж технологічного устаткування здійснюється після першого виробничого циклу через те, що на першому циклі значні інвестиції були вкладені в закупівлю молодняку птаха і кормів. Крім того, частина коштів резервується для забезпечення стійкості розвитку і наступного їхнього вкладення в устаткування у другому інвестиційному циклі. Також у другому інвестиційному періоді з виходом на виробничу потужність 50 % і реалізацію продукції буде змога виплатити кредит (за необхідності залучення позикових коштів) і перейти на виробничу потужність 100 % у третьому інвестиційному періоді.

Водночас власники сільськогосподарської птиці повинні мати якісний страховий захист своїх майнових інтересів на випадок загибелі або вимушеного забою птиці (інфекційних хвороб, удару блискавки, землетрусу, повені, бурі (*стихійних лих*), вибуху, дії електричного струму, нападу звірів або бродячих собак, отруєння отруйними травами або речовинами, замерзання (*пожежі, нещасного випадку*), крадіжки, пограбування, биття птиці (*протиправних дій третіх осіб*) внаслідок різноманітних ризиків. Програма страхування гарантує страхувальнику відшкодування можливих збитків, пов'язаних з утриманням птиці, внаслідок настання страхового випадку, недоодержання певного виду кінцевої продукції, а саме м'яса, яєць, тощо. Страхуванню підлягає птиця яйценосних і м'ясних порід від двох днів.

Страховому відшкодуванню не підлягають збитки при перевезенні або переміщенні застрахованого поголів'я, в тому числі під час завантаження або розвантаження, якщо до початку перевезення або переміщення сторонами не були погоджені строки, маршрути перевезення, вид транспорту.

Висновки. Страусівництво поступово займає свою нішу в сільськогосподарському виробництві. Тому важливо спрямувати діяльність на вирішення стратегічних питань, зокрема: майбутнього розвитку страусівництва у напрямі визначення ринків збуту продукції, а також обсягу виробництва, цін на продукцію, її собівартості, вимог переробної промисловості й можливостей переробки отриманої продукції.

Важливим аспектом побудови майбутньої стратегії діяльності підприємства повинен бути акцент в напрямі проведення ефективної та правильної реклами бізнесу, що дасть змогу швидше реалізувати свою продукцію і розширити клієнтську базу. Зокрема, здійснювати розсилку своїх комерційних пропозицій ресторанам, особливо тим, що спеціалізуються на приготуванні екзотичних страв та дієтичній кухні. Варто також створити власний сайт, канал на YouTube, де систематично розміщувати інформацію про підприємство, продукцію, фотографії, відгуки клієнтів та подавати оголошення про екскурсії, що може стати хорошим джерелом додаткового доходу та приведе до збільшення потоку клієнтів.

Загалом, вважаємо, що прогнозована діяльність забезпечить високий рівень рентабельності, адже передбачає стислі терміни нагромадження чистого прибутку і збереження великого запасу фінансової стійкості. За таких умов розвиток страусівництва в Україні зможе стати конкурентоспроможним і перспективним напрямом виробництва у сільському господарстві.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

Береговий, В. К., 2012. Страусівництво як перспективна галузь тваринництва. *Агросвіт*, 11, с. 29–32.

Васильєва, О. О., 2009. Страусівництво – нова перспективна галузь сільського господарства України. *Вісник Полтавської аграрної академії*, 1, с. 78–84.

Вигідність страусиних ферм. [online]. Доступно: https://mizez.com/news/vigdnst-strausinikh-ferm [Дата звернення 15 жовтня 2020].

Кирилів, Я. І., 2006. Чи бути страусівництву провідною галуззю в Україні? *Мясной бизнес*, 8 (48), с. 86–87.

Крокодили, страуси та буйволи: топ незвичайних українських ферм, які варто відвідати кожному. [online]. Доступно: https://news.agro-center.com.ua/eco-farming/krokodili-strausi-ta-bujvoli-top-nezvichajnih-ukrainskih-ferm-jaki-varto-vidvidati-kozhnomu.html [Дата звернення 20 жовтня 2020].

Паскевич, Г. А. та Кирилів, Я. І., 2006. Чи вигідно розводити страусів. *Сільський господар*, 9–10, с. 12–13.

Сахацький, М. І., 2007. Наукове забезпечення страусівництва в Україні. *Сучасне птахівництво*, 7, с. 31–37.

Снітинський, В. В., Кружель, Б. Б. та Вовк, С. О., 2006. *Біологія страуса і технології виробництва страусиної продукції*. Львів.

Страусівництво – нова перспективна галузь сільськогосподарського виробництва України. [online]. Доступно: https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/visnyk/2009/01/10_r2_tvarinnictvo_1_2009 [Дата звернення 18 жовтня 2020].

Ціни на продукцію страусівництва. [online]. Доступно: http://modelagro.com/ua/straus/price/ [Дата звернення 15 жовтня 2020].

Янишин, Я. С., 2020. Логістичне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності. *Вісник ЛНАУ*: *економіка АПК*, 27, с. 48–52.

Biletskyi, E., Zaparenko, A., Savytska, A. and Grygorenko, A., 2019. Обґрунтування застосування м'яса страуса в технології м'ясних січених виробів. *Food Science and Technology*, [online] 13 (4). Available at: https://doi.org/10.15673/fst.v13i4.1558 [Accessed 10 October 2020].

Yanyshyn Ya., Sodoma R., Markiv G., Lipych L., Shmatkovska T. and Shidnytzka G., 2020. Economic efficiency of the nuts complex business in the agriculture of Ukraine. *Scientific Papers Series "Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development*", 20, 2/2020, pp. 531–536.

Стаття надійшла 17.11.2020.

◄●►